

Haraldsplass
DIAKONALE HØGSKOLE
Bergen Diakonissehjem

Britt Moene Kuven

Intervju som forskningsmetode innenfor livshistorieforskning - et eksempel.

Vitenskapsteoretisk essay

Haraldsplass diakonale høgskole
Skriftserien 1/ 2015

Tittel: Intervju som forskningsmetode innenfor livshistorieforskning -
et eksempel. Vitenskapsteoretisk essay

Forfatter: Britt Moene Kuven

Haraldsplass diakonale høgskole. Skriftserien 1/ 2015
Haraldsplass diakonale høgskole

ISBN-10 82-7928-102-9 (online)

ISBN-13 978-82-7928-102-3

EAN 9788279281023

ISSN (online) ISSN 1891-828X

Serietittel: Haraldsplass diakonale høgskole. Skriftserien

©Haraldsplass diakonale høgskole 2015-09-21

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Haraldsplass diakonale høgskole

Ulriksdal 10

5009 BERGEN

Telefon: 55 97 96 30

E-post: hdh@hdh.haraldsplass.no

Nettadresse: <http://www.haraldsplass.org/hogskole>

Intervju som forskningsmetode innenfor livshistorieforskning - et eksempel.

Avsluttende essay levert etter forskerkurset:

”Livshistorieforskning og det kvalitative intervju med vekt på Francine Muel-Dreyfus sin metodologiske tilnærming” Del II : vår 2010. Emnekode: MEDSYKVIT

Forskarskolen ved Institutt for samfunnsmedisinske fag og helsefag

Innleveringsdato 14. 06.2010

Levert av Britt Moene Kuven

Sammendrag

I dette essayet belyses artikkelen ”En fortelling fra et sted” skrevet av den danske pedagog og politiker Søren Gytz Olesen. Essayet tar for hvordan man kan bruke intervju som forskningsmetode innenfor livshistorieforskning, og viser betydningen av livshistoriefortellinger som forskningsmetode.

1 Innledning

I dette essayet belyses artikkelen ”En fortelling fra et sted” skrevet av den danske pedagog og politiker Søren Gytz Olesen. Artikkelen står skrevet i boken ”Livshistorieforskning og det kvalitative interview” fra 2007, hvor Karin Anna Petersen, Stine Glasdam og Vibeke Lorentzen står som redaktører. Boken tar for seg betydningen livshistoriefortellinger har i vår tilværelse og hvordan den påvirker og påvirkes av vår forståelse av identitet, relasjoner, utdanning, vårt arbeid og våre relasjoner.

Artikkelen ”En fortelling fra et sted” kan gi viktige innspill i forhold til å forstå hvordan man bruker intervju som forskningsmetode innenfor livshistorieforskning. Den kan bidra med perspektiv på betydningen av livshistoriefortellinger, og hvordan de kan anvendes i forskningssammenheng.

Karin Anna Petersen sin tekstlesningsmodell blir lagt til grunn for tilnærmingen til artikkelen. Denne tekstlesningsmodellen er en fem trinns modell hvor det belyses hva forfatteren faktisk skriver, i fra hvilken posisjon han taler, hvordan forfatteren arbeider vitenskapsteoretisk og metodisk, og til sist en refleksjon over hvorvidt forfatteren bidrar med ny og unik kunnskap og hvilke tanker det gir til videre refleksjon.

I følge Pierre Bourdieu vil jeg selv som forsker ha en posisjon som jeg betrakter verden fra. Min posisjon eller mitt ståsted vil påvirke hvordan jeg leser Olesen sin tekst. I stedet for å tolke ut fra mitt perspektiv vil jeg forsøke å anvende Petersen sin tekstlesningsmodell for å undersøke hva det er forfatteren faktisk skriver.

2 Fra hvilken posisjon taler forfatteren Søren Gytz Olesen?

Søren Gytz Olesen er pedagog, ansatt i skoleverket i Danmark, og politisk engasjert. Olesen arbeider nå med forskning og utviklingsprosjekt innenfor de mellomlange utdanninger i den midtjyske regionen i Danmark (sunnhetsutdanninger, pedagogutdanninger og det teknisk merkantile feltet). Han arbeider blant annet for å styrke profesjonsutdanningene slik at de blir attraktive for unge i hele regionen.

Olesen er politisk engasjert. Han har siden 1974 vært medlem av sosialistisk Folkeparti, og hatt flere politiske verv. Han har også vært utvalgsformann i Viborg amts utvalg for miljø og

teknikk. Dessuten har han ledet psykiatriutvalget i Viborg amt. I november 2009 ble han valgt ved kommunevalget for Sosialistisk folkeparti.

2005 mottok Olesen ph.d.-graden for et forskningsprosjekt om rekruttering til pedagogutdanningen i Danmark. I boken *Rekruttering og reproduktion* 2005 beskrives pedagogutdanningens reproduktive og dominerende funksjon. Her skriver Olesen blant annet at: ”Uddannelsen kan alene henviser til en feminin omsorgshabitus, og i uddannelsessammenheng er den plassert mellom en håndværksmessig og teoretisk disiplin. Pædagoguddannelsen er således adskilt fra sin profession, fra sit håndværk, fra et teoretisk vidensindhold og fra en grundlæggende refleksiv diskussion af sig selv”. I dette arbeidet har

Olesen er inspirert av Pierre Bourdieu og har et sosiologisk perspektiv i sin tilnærming til det pedagogiske fagfeltet. Olesen står også bak samt er medforfatter i en rekke av faglige bøker og tidsskrifter som omhandler pedagogikk. Den siste boken kom ut i 2010 med tittelen ”Pædagogik i sociologisk perspektiv 2. udgave”. Denne tekstsamlingen tar utgangspunkt i de klassiske pedagogiske teorier og inndrar den nyere pedagogikkens sosiale kontekst. Som studierektor ønsker Olesen å implementere en ny pedagogutdanning

3 Hva skriver Olesen i artikkelen ”En fortelling fra et sted”?

3.1 Match mellom erhverv, genese og livsbane

Søren Gytz Olesen sin tekst i ”En fortelling fra et sted” handler om en match mellom et erhverv, dets genese og den livsbane som erhvervets utøvere har gjennomlevd. Olesen skriver at han i teksten er inspirert av Francine Muel - Dreyfus og Pierre Bourdieu sine tanker.

Olesen skriver med Muel - Dreyfus at ”harmoni mellom menneskene og deres erhverv innebærer at erhvervets historie har latt seg integrere i familiehistorien”. Mennesket velger fag, og faget gjør dem så til sine utvalgte. Han viser til et perspektiv hvor både den individuelle og den sosiale historien møtes i det man har en opplevelse av ”å være på rett hylle”.

Bourdieus habitus begrep blir så trukket frem. Habitus blir her sett på som en kroppsliggjørelse av et historisk og sosialt arbeid. Habitusbegrepet gjør at det sosiale og det individuelle blir sett i sammenheng, og ikke oppsplittet som så ofte ellers. Habitus er

sosialisert subjektivitet. De sosiale strategier bak handlinger bygger på en praktisk rasjonalitet som gjør det mulig fornuftig. I tillegg har det en fenomenologisk dimensjon som bidrar til å skape mening sett fra aktørens perspektiv. Man forstår verden fordi den omslutter aktøren. Den sosiale verden eksisterer i tingene og i bevisstheten, både i og utenfor aktøren.

Habitus og habitat beskriver forholdet mellom aktør og det sosiale landskap. I aktøren ligger det meningssøkende, kreative og aktive, de objektive og kognitive strukturer. I de sosiale landskap finnes en altoppslukende realitet som får en avgjørende strukturerende betydning.

3.2 Livshistorie og hverdagsliv, biter i et puslespill

I artikkelen møter intervjuer en mannlig pedagogikkstudent på 22 år, som blir intervjuet på et pedagogikkseminar. Pedagogikkstudentene blir omtalt som BB i artikkelen. Olesen peker på at formålet med intervjuet er å innhente opplysninger om BBs livshistorie, hverdagsliv, og forventninger til pedagogikkstudiet. I tillegg ønsker intervjuer å avdekke hvordan livserfaringer og habitus spiller sammen ved valg av utdanning med dens særlige kjennetegn, selvforståelse og praksiser.

Livserfaringen er grunnlaget studentens egen fortolkning, og det han fremlegger i sin fortelling. Fortellingen blir da sammenvevet med det syn han har på sitt liv og sin livshistorie. Intervjuet blir en individuell beretning, som sammen med en kollektiv beretning, kan bli en mosaikkbit i et puslespill. I dette puslespillet kan man utvikle en større forståelse for den kompleksiteten som ligger til grunn for sosial mobilitet.

3.3 Pusle-biter belyses med tolkninger i et samfunnsperspektiv

Deler av intervjuet gjengis i teksten, og Olesen belyser disse deler med sine tolkninger. Olesen tekker oss med inn i intervjuet når BB forteller om sitt barndomshjem. BB gir uttrykk for at trygghet og nærhet er viktige verdier for han. Fritid og besteforeldrene som base for oppdragelse blir trukket frem. BB har best likt et stille liv sammen med kammerater. Olesen skriver at han tilpasser seg og tilpasses av de gitte mulighetsbetingelser. BB liker å gå på jakt og å fiske, og Olesen viser til at BB bruker jakt som en metafor som kan befeste hans sosiale posisjon. I denne posisjonen er BB en betrakter, mer enn en aktiv deltager. Olesen skriver at de forestillinger man kan ha om sin egen frihet, bør således forstås i tilknytning til de sosiale

muligheter man har. For BB er det viktig å bli sett, hørt og anerkjent, og det krever et sosialt arbeid. BB velger de veier som dukker opp, og som han kan forsere med sin kulturelle kapital. Olesen beskriver hvordan BB tar de oppståtte muligheter og responderer på det gitte. Samvær og nærhet er viktig for BB, og han oppleves som reservert og utleverer seg ikke til andre mennesker. Kamerater og lokalområde blir hans personlige univers, spenning søker han gjennom dataspill. Olesen trekker så inn områdets tekstilindustri for å forklare endringer i samfunnsstrukturen. Han viser hvordan endringer på dette område også påvirker valg av erhverv.

3.4 Kapital

Artikkelen peker på at kapitalressurser som ligger til grunn for valg av yrke også er familiære. De er knyttet til mikro og makrososiale mulighetsbetingelser hvor aktøren selv medvirker aktivt i transformasjonen. For at unge studerende skal kunne ha suksess i utdanningssystemet kreves kulturell kapital, både som sosial og mental kapital, skriver Olesen. Man må knekke koder for å lykkes, vite hva som kreves og løse dette. I pedagogikkutdanningen kommer det inn nye grupper studenter. Utdanningen får en oppsamlende funksjon som en erstatning for de mange erhverv i primærnæringen som er borte. Pedagogikkutdanningen har en status som akademisk yrke som mange unge søker. Dette gjør at pedagogikkutdanningen må omstille seg, og justere sin egen selvforståelse. Dette må skje i takt med at avtagere samt politiske og sosiale aktører har behov for å legitimere sine aktiviteter.

Ved hjelp av intervjuet og den påfølgende analyse taler Olesen for at BB er representativ for en gruppe pedagogikkstudenter som har vendt ryggen til det moderne. Olesen mener at dette medvirker til at utdanningssystemet og pedagogikkutdanningen inngår i reproduksjonen av samfunnet så vel som den enkelte. BB kan realisere deler av sine forventninger samtidig som han kan tilpasse seg til de krav og forventninger denne utdanningen stiller. På makronivå reproduseres de opprinnelige og basale kapitalressurser – nå til en legitimert semiprofessjon. Samtidig er de plassert i en dominert posisjon i det utdanningsmessige hierarki. Dette fordi det verken utdanner til en profesjon eller erhvervsområde med særlige innsettelse.

BB går til arbeidet med samme innstilling som han har til sitt hverdagsliv. Med trygghet og velvære. Han utfolder sin åpenhet innefor kjente og trygge rammer. BB er sparsommelig, Olesen viser til det Bourdieu kaller en resignasjon over for det uunngåelige. Oppsparing og

økonomisk tilbakeholdelse er den fattiges mulighet til å få adgang til knappe og attråverdige goder, som den øvre middelklasse og overklasse besitter som noe naturlig. Det oppnåelige fremheves av BB, og de objektive livsbetingelser skaper disposisjoner, som gir grunnlaget for hans lovprising av det enkle og funksjonelle. Olesen skriver at BB som person er skrøpelig og sårbar og at han gjennom computerspill kan styre begivenheters gang, mens han i hverdagen må innta plassen som tilskuer. Aksept av avmakt er den stille eksistens, naturalisering av de sosiale muligheter.

Olesen viser til Bourdieus beskrivelse i Distinksjonen: en av de vesentligste virkninger av overensstemmelse mellom de sentrale strukturer og samfunnsmessige strukturer, er at den første erfaring med den sosiale verden er doxisk erfaring, det vil si at aktøren anerkjenner en sosial orden, hvor den mentale og sosiale virkelighet glir inn i hverandre. Man kan kun forstå seg selv og sitt liv med sin habitus, dvs de disposisjoner som er skapt av den dominerende sosiale virkelighet som de persiperer.

3.5 *Muel- Dreyfus- symbiose mellom habitus og habitat*

For å kunne forstå erhvervsvalget skriver Olesen at man må forstå veier i det sosiale landskap. Han viser til Muel -Dreyfus som mener at for å kunne forstå individuelle sosiale historier må samme historie følge både habitus og habitat. Analysen av sosiale praksiser henger uadskillelig sammen med feltet, samt de aktører som eksempelvis skaper og gjensker et fag. Der er en symbiose mellom habitus og habitat. Den sosiale historien lever videre i kroppsliggjort form. En beskrivelse av habitatet skal tilføres aktørens perspektiver. Analysen av de mer strukturelle mønstre kan ikke stå alene, men må også innbefatte praksisens egen logikk i form av en virkeliggjørelse av ønsket om å finne seg et erhverv, hvor man ikke bare får tjene sin lønn, men også føler seg hjemme.

I artikkelen argumenteres det for at fortellingen om pedagogikkstudenten BB blir et bilde av et samfunn i omstrukturering. Den personlige beretning studentene forteller rommer også de sosiale forandringer som området Jylland har gjennomgått. Slik finner Olesen en match mellom BB sin livshistorie og BB sitt valg av erhverv som pedagog.

Olesen skriver avslutningsvis i artikkelen at arbeidet som pedagog i dagens Danmark er under omstrukturering. Dette fører også til at utdanningen av pedagoger er under endring. Man skal i dag ha mer vitenskapsteori og forskning inn i utdanningen, noe som fører til en økt grad av

akademisering av utdanningen. Et argument for denne vitenskapeliggjøring og akademisering kan være at det kan bidra til å fremme en økt grad av offentlig respekt for lærergjernen.

Olesen viser tilslutt til Lortie som anfører at kun profesjoner som har evne til å tiltrekke seg nye medlemmer overlever. Tiltrekkende faktorer kan være penger, makt og prestisje eller psykisk tiltrekning. Pedagogers arbeid beforder verken makt, prestisje eller økonomisk gevinst. Derimot kan han se et sterkt interpersonelt engasjement, som en konvensjon rettet mer mot bevaring enn endring.

4. Hvordan arbeider forskeren vitenskapsteoretisk og metodisk?

Søren Gytz Olesen har intervjuet en ung mannlig pedagogstudent. Han skriver innledningsvis at han er inspirert av Francine Muel - Dreyfus sitt arbeid om skolelærerne i begynnelsen av 1900 tallet og sosialpedagogene på 1960 tallet. Han er også inspirert av Bourdieu som Francine Muel - Dreyfus også er inspirert av. I "En fortelling fra et sted" ønsker Olesen å vise en match mellom erhverv dets genese og dens livsbane. Dette gjør han ved å bruke livshistorieintervju som tilnærming til saken. Han setter så intervjuet inn i en sosial og samfunnsmessig forståingshorisont og i dette arbeidet henter han så inspirasjon fra Muel - Dreyfus og Bourdieu.

4.1 Intervju

Olesen viser til Bourdieu, og i følge Bourdieu er intervjuets hensikt å frembringe ny viten om et fenomen slik det erfares av den som blir intervjuet. Dette for å få en nødvendig forståelse og forklaring slik at man kan synliggjøre den verden som man studerer ved hjelp av relevante begreper. En ytring eller handling vil ifølge Bourdieu være forankret i en spesifikk eller historisk sosial kontekst.

Bourdieu ser på vitenskapsteori, metode og metodologi som tre elementer som er tett vevd sammen i en helhet. Hans metodebeskrivelse har ikke forankring i et sett av regler som anvendes etter et stramt mønster. Grunnlaget for å beskrive metoden dannes først ved en grundig etter-refleksjon, etter at intervju har funnet sted. Forskeren legger ned et stort forarbeid, for så å gå vel forberedt inn i intervjusituasjonen. Deretter følger etter-refleksjonen. Metod delen kan ikke være detaljert beskrevet på forhånd, da det er i etter-refleksjonen at

konstruksjonsarbeidet finner sted. Bourdieu beskriver seg selv som konstruktivistisk strukturalist eller strukturalistisk konstruktivist.

4.2 Olesen som intervjuer

Olesen bruker et intervju som datagrunnlag, han intervjuer en mannlig pedagogikkstuderende. I denne tilnærmingen støtter han seg på Bourdieu. Bourdieu taler for at forskeren selv velger ut de personer/den personen han ønsker intervjuet. Bevisste valg styrer slik både person, tema, intervjuform og hvilke personer som er informanter, eller agenter i Bourdieus språkbruk. Forskeren bør i følge Bourdieu være så lik den intervjuede som mulig. Olesen har selv vært en pedagogikkstuderende, og ut fra dette har Olesen som selv har studert pedagogikk en kulturell kapital med seg inn i intervjusituasjonen. Olesen har selv kjent pedagogikkstudentrollen ”på kroppen”. Gjennom at Olesen selv har hatt denne rollen, har han en kroppslig forståelse av den andres situasjon, det Bourdieu kaller ”den habituerende sans”.

Bourdieu til viktigheten av at intervjuer har tilgang til å kunne tenke seg inn i intervjupersonens situasjon/sted. En slik forståelse for intervjuer vil være avhengig av at han i størst mulig grad er bevisst og kjenner sin egen forståelseshorisont. Dette for at intervjupersonen i minst mulig grad lar seg styre av sin forforståelse, sin tolkning og sine egne fordommer.

Maktperspektivet ligger i enhver intervjusituasjon. Bourdieu kaller denne makten for symbolsk vold. Hvorvidt makten i dette intervjuet kan være en kilde til feilinformasjon kan gi videre refleksjoner. Bourdieu peker på at det vil være uunngåelig å oppnå totalt fravær av symbolsk makt. Intervjuer, her Olesen, vil være den som styrer tema og stiller spørsmål. Det er også han som har mest kapital i form av utdanning og rang/stilling i denne situasjonen.

4.3 Hvordan forstår jeg kildene Olesen viser til?

Olesen arbeider med empiri. Han bruker et intervju med en pedagogikkstudent. Jeg er usikker på om han selv har utført intervjuet, det fremgår ikke helt av teksten. Olesen bruker så teori for å belyse sin empiri. Teorien brukes til å belyse fortellingen som den intervjuede kommer med. Der er to kilder som går igjen i teksten. Dette er Muel - Dreyfus og Bourdieu. I tillegg

brukes Lortie helt avslutningsvis. For å forstå mer av Olesens kildegrunnlag har jeg selv gått til de to mest aktuelle kilder for å belyse noen av de begreper som fremkommer i teksten.

4.3.1 Francine Muel -Dreyfus

Francine Muel -Dreyfus er kvinnelig forsker fra Frankrike, som særlig er opptatt av livshistorieforskning. I hennes perspektiv blir det viktig å søke tilbake til det opprinnelige, for å kunne frigjøre oss fra de ideologier og de selvframstillinger som vi presenteres for av institusjonene selv. hennes forskning er inspirert av Pierre Bourdieu, der hun trekker inn hans begreper habitus og felt. Muel- Dreyfus har gjort en stor studie på folkeskolelærerne på begynnelsen av 1900 tallet. I denne studien benyttet hun seg av mange ulike kilder. Hun har søkt opp tidsskrifter fra den aktuelle perioden, undersøkt opplæringen av folkeskolelærere, satt søkelys på hvilke kulturelle definisjoner man hadde av skolen og lest håndbøker i pedagogikk fra tidsepoken. Videre undersøkte hun den sosiale oppdragelsen læreren fikk, fagpolitiske tidsskrifter statistikk og de institusjonelle historier. I tillegg til dette materialet benyttet hun seg av den individuelle livshistorien til å få frem både familiens historie og familiens livsbane.

Videre har Muel- Dreyfus gjort en studie av sosialarbeidernes fremvekst. Her brukte hun også statistikk, regionale studier, intervju om sosial bakgrunn i et historisk perspektiv ved hjelp av sosialarbeidernes egen fremstilling. Familiehistorien ble også her analysert.

Muel- Dreyfus mener at livshistorien først blir sosiologisk meningsfull dersom den blir satt inn i en samling av biografier fortalt av mennesker som har levd under de samme strukturelle vilkår. Den enkelte livshistorie må derfor studeres i relasjon til yrkets historie og de sosiale vilkår man står i. Muel- Dreyfus støtter seg på Bourdieu i sin forskning.

4.3.2 Pierre Bourdieu

Bourdieu var fransk sosiolog, født i 1930 i Frankrike. Han var opptatt av samfunnsmessig makt, og studerte på hvordan slik makt innehar skjulte strukturer som kan styre hele samfunnet. Bourdieu blir sett på som en meget betydningsfull mann innenfor sosiologi i det siste århundrede. Han utviklet teori, og begreper som kapital, habitus, felt og symbolsk vold er en del av hans teoriutvikling. Han blir sett på som en samfunnskritisk forsker, og hans teoriutvikling vekker stadig debatt innenfor akademiske miljøer.

Kapital er kanskje regnet som det mest sentrale av Bourdieus begreper. Kapital beskrives som symbolske og materielle tilganger som tillegges verdi. I kulturell kapital ligger språk og fortrolighet innbakt. Økonomisk kapital innebærer materiell kapital og kunnskap. Sosial kapital inngår evnen til å omgå andre mennesker, og i symbolsk kapital ligger en hvilken som helst tilgang.

Bourdieu beskriver sosial kapital som forbindelser. Man inntar posisjoner og akkumulerer så sin kulturelle og økonomiske kapital, og knytter kontakter. Sosial kapital kan ikke brukes som en etikett på et empirisk gitt fenomen. Den er hverdagstenkningens forestillinger. Sosial kapital er avgjørende for å kunne omdanne utdanningskapital til økonomisk kapital. Man retter søkelyset mot relasjonen mellom tilganger og forestillingen om samme tilganger. Det omsettes til noe som tilkjennes verdi. Bourdieu er opptatt av å studere tilganger og hvorfor noen tilganger tilkjennes mer verdi enn andre. Han ser således på asymmetriske relasjoner mellom mennesker.

Et annet begrep som er sentralt for Bourdieu er feltbegrepet. Et felt er et system av relasjoner mellom posisjoner. Personene i seg selv blir ikke interessante, man inntar et fugleperspektiv der relasjonene mellom posisjonene får fokus. Innenfor et nettverk blir det derfor viktig å finne de sammenkoblede personene og deres personlige relasjoner som har betydning for samarbeidet dem imellom. Feltteorien vil forklare hvordan et verk bli mottatt eller bedømt. Den vil ikke kunne forklare tilkomsten eller opphavskvinnens relasjoner til hverandre og omverden. Felt som lar seg konstruere med Bourdieus feltteori er felt hvor man har dominansstrukturer. Ved bruk av feltteori vil der ikke bli funnet opplysninger om hvordan perifere grupper fungerer internt. Man utforsker kapitalfordeling og dominansforholdene, hierarkier og polariteter.

4.3.3 Pierre Bourdieus syn på intervju som verktøy

Bourdieu peker på at intervju kan fortelle noe annet og noe mer enn det som det tilsynelatende handler om. for å få fatt på dette ”noe annet og noe mer” må forskeren utføre et konstruksjonsarbeide, og forskeren må derfor være seg bevisst den kontekst man selv er en del av. Som forsker er man underlagt sosiale strukturer og disse strukturene kan i seg selv være begrensende og hemmende. I mange tilfeller vil dette være ubeviste mekanismer, og man leter etter svar på det man ønsker å vite. I analyseprosessen er det derfor viktig å medtenke dette forholdet, og her kommer kanskje den store utfordringen for en forsker. Bourdieu viser til at å

være objektiverende i forhold til eget ståsted krever refleksjon over dette ståsted, en refleksjon der man samtidig tar mye for gitt i forhold til den situasjon man selv står i.

Innenfor sosiologien ser man på en objektiverende vitenskap. Man søker både det man ser, og det som ligger bak. Her vil sosiale forhold spille inn. Dette i motsetning til fenomenologien viser til at det som er det er. Skjervheim viser innenfor denne retning til, at å være tilskuer handler om en holdning der en objektiverer en annen. Bourdieu viser til at man må reflektere over sitt ståsted som forsker og kunne leve seg inn med sin habitus.

Bourdieu mener at man som forsker helst må bli overrasket i forskningsprosessen. Det man undersøker er ikke til for å bekrefte våre antagelser, men bør heller sette ens antagelser og fordommer på prøve. På det menneskelige plan er ikke Bourdieu ute etter å objektivere mennesker. Heller tvert imot. Hans ønske er at mennesker i en forskningssituasjon skal tilstrebe en så likeverdig situasjon som mulig. Maktforholdet bør minimaliseres. Samtidig må forskeren/intervjueren distansere seg, lete etter sin egen genese og sine strukturer. Bare da kan forskeren bli klar over hvordan hans egen posisjon innvirker på det han ser. Han vil sitte igjen med det bildet som er hans selvforståelse. En selvforståelse kan alltid bli kilde til feiltolkning. Uten et bevisst forhold til sin selvforståelse vil denne faren øke.

I motsetning til Vogt, Kvale og Malterud som jeg tidligere har befattet med når jeg har studert kvalitative intervju som forskningsmetode, har ikke Bourdieu beskrivelse av og fremgangsmåter for det kvalitative intervju. Hans syn er at dersom man følger en bestemt fremgangsmåte kan intervju bli forvandlet til ren teknikk. I Bourdieus perspektiv blir intervju som forskningsmetode teknisk og kan miste noe av sin evne til å belyse situasjon og sak dersom intervju blir omdannet til etterprøvbare kontrollerte forsøk. Den teoretiske refleksjon kommer da i bakgrunnen. Bak enhver måte å tilnærme seg et forskningsspørsmål vil der alltid ligge en teoretisk tenkning. Det er denne tenkningen som skal være eksklusiv innenfor forskningsarbeidet.

Bourdieu vil hevde at der ikke finnes noen oppskrifter i forhold til gjennomføringen av intervju som metode. Man må vite hva man gjør, og samtidig ha et bevisst og reflektert forhold til dette. Hva er forskerens ståsted, hvilken posisjon har man? Man må være bevisst sin posisjon i forhold til den man snakker med, og samtidig være refleksiv i forhold til hva som skjer. I følge Bourdieu bør man være så lik som mulig den man forsker på. Dette i motsetning til naturvitenskapelig tilnærming hvor man etterstreber å objektivere så mye som mulig. For Bourdieu handler denne objektiveringen om at forskeren objektiverer sin egen posisjon i det

feltet man forsker på. Posisjonen medvirker til at man alltid vil innta en spesiell stilling til det som forskes på. Det som da bli viktig er å forstå hva posisjonen vil ha å bety i forhold til det man finner ut. Dersom et intervju blir en forklaring på et fenomen er det mer som å bekrefte egne synspunkter. Man må bak selve intervjuet før det blir forskningsmessig interessant. for Bourdieu er en objektivisering i seg selv likevel ikke interessant eller meningsfull før forskeren viser hvordan denne posisjonen viser seg i forhold til den gjeldende analyse. Først når man eksplisitt viser hvordan analysen farges av forskerens utgangspunkt er den anvendbar.

Olesen har arbeidet i tråd med Bourdieu og Muel- Dreyfus når han har foretatt intervjuet som gjengis i artikkelen. Dette intervjuet ligger så til grunn for hans teoretiske betraktninger rundt pedagogikkutdanningen i Danmark.

5. Bidrar forskeren med ny og unik kunnskap?

Forskeren i denne artikkelen bidrar med et intervju av en mannlig pedagogikkstuderende, og setter hans fortelling inn i en samfunnsmessig sammenheng. Muel- Dreyfus undersøkte hvordan skolelærere i Frankrike i begynnelsen av 1900 tallet tilegnet seg sitt fag, og samtidig skapte og gjenskapte faget gjennom en sosialhistorisk sammenheng. Hun forsket også på sosialarbeidere i Frankrike på midten av 1900 tallet. Det Olesen her har gjort kan minne om Muel- Dreyfus sitt arbeide. Der Muel- Dreyfus studerte flere individers ulike livshistorier og satte dem inn i en større sammenheng, bruker Olesen en historie fra en pedagogikk studerende som han belyser pedagogers valg av utdanning med. I følge Bourdieu kan man bruke et intervju til å belyse en samfunnsmessig kontekst, vel og merke om man treffer det rette intervjuobjektet.

Spørsmålet jeg da stiller meg er hvordan Olesen vet at han har truffet den rette informanten? Kan det være at Olesen er blindet av sin egen forforståelse og bare leter etter det han ønsker å finne? I artikkelen finner jeg ikke en redegjørelse for hans posisjon og ståsted. Jeg kan ikke se hvilke betraktninger han gjør seg i analyseprosessen. Enkelte steder stiller jeg meg spørsmål om hvordan han har utført analysen, da jeg ikke ser forbindelsen mellom det B sier i intervjuet og de konklusjoner forskeren trekker. Her kan det også være at jeg som leser har med meg min forforståelse og mine blinde flekker slik at jeg ikke er våken for å se disse forbindelsene.

Likevel er artikkelen interessant lesning for meg som pedagog og sykepleier. Det er et nytt perspektiv for meg å skue hvordan Olesen trekker inn samfunnsmessige forhold for å belyse sammenhengen mellom et erhverv, dets genese og den livsbane som erhvervets deltagere har gjennomlevd. I miljøet rundt samfunnsforskning er dette kanskje innforstått. Likevel er det nytt for meg, og jeg har en del ubesvarte spørsmål i så henseende. Det gir meg tanker på tekster av Bourdieu. Han skriver ofte mye og langt, uten at jeg implisitt forstår hans tilvisninger, og hva som ligger bak hans tanke sett. Jeg savner videre referanser når jeg leser Bourdieu da jeg er lite kjent med de tanker som danner grunnlag for hans refleksjoner. Det forventes at jeg som leser av Bourdieus tekster kjenner ”koden”, vet hva som er underliggende, kjenner tankegangen og strukturene som han tenker innenfor. For en novise som meg er ikke disse kodene og underforståtte hentydninger automatisk gitte. Jeg har behov for å sette meg mer inn i tenkesettet og trenger videre referanser og utdypninger.

Min grunnutdanning er en profesjonsutdanning, jeg har ikke gått i den akademiske skolen hvor disse tankene er selvsagte. Min kapital mangler en grunnutrustning, og noe av den håper jeg at jeg har klokskap nok til å tilegne meg etter hvert. Her i Norge er jeg ikke midt i smørøyet av den kulturelle og intellektuelle produksjon. Vi nordmenn liker kanskje å tro at vi er det, men må nok der tenke en gang til. Om vi er best i verden på langrennsski eller har olje i havet, så er det ikke automatisk overførbart til intellektuell produksjon. Vi har nok et steg å gå hele nasjonen i så måte.

Da jeg ble utdannet på begynnelsen av 1980 tallet pågikk der en debatt om kunnskapsformer i sykepleiefaget. Vi diskuterte om det fantes ulike kunnskapsformer og hvorvidt de var tilstede i utøvelsen av faget. I våre dager har debatten blusset opp igjen og nå er evidensbasert og kunnskapsbasert praksis de store ordene. I utøvelsen av yrket vårt har vi behov for ulike kunnskapsformer. Vi har behov for både erfaringsbasert kunnskap, teoretisert praksis, profesjonell praksis og teoretisk vitenskaplig kunnskap. Olesen bidrar her med sosiologisk kunnskap. Sosiologi som fag er lite inne i min profesjonsutdanning, og jeg stiller meg selv spørsmålet hvorfor. Hvorfor har sosiologi som fagområde så lite rom i sykepleierutdanningen?

Olesen gir meg ingen svar på mitt foregående spørsmål, men inspirerer meg videre i mitt arbeid som forsker. Muel-Dreyfus viser til at forskeren må se hvordan et utsagn eller en mening passer inn i habitatet. Tanken får kun sin mening om den plasseres i sin sammenheng. Det er her jeg lurer på hvordan jeg kan ha visdom nok til å plassere tanken inn i sin riktige

sammenheng. Være den som legger puslebitene i et mønster som de egentlig hører hjemme i. Om jeg så velger å bruke bare en informant, hvordan finner jeg den ”rette”?

I følge både Bourdieu og Muel-Dreyfus er der ingen regler for dette som må følges. Forskeren lager selv reglene. Likevel er det viktig å være både stringent og transparent. Man skal følge fremgangsmåten man sier man bruker, og andre skal kunne gå etter og kontrollere at dette er blitt gjort. I dette arbeidet har man behov for ”thick descriptions”. Forskeren må redegjøre så godt for sin posisjon, tanke og analyse at leseren kan følge fremstillingen. Om den eller de personer som er utvalget er representativt kan man kun vite dersom man holder det opp mot noe. Dersom det kan få sine motpoler og nyanser i lys av noe annet. Jeg vil gå videre med disse ubesvarte spørsmål, og fylle hull etterhvert. Jeg stimuleres til å anvende det jeg nå har reflektert over i mitt arbeid som intervjuer. Mitt mål er å intervju diakonissene ved Bergens Diakonissehjem, og skrive deres livshistorier inn i en større sammenheng. jeg vil da undersøke om det der er en match mellom et erhverv, dets genese og den livsbane som erhvervets utøvere har gjennomlevd.

Når Olesen skriver at han er inspirert av Muel- Dreyfus og Bourdieu, så har han inspirert meg til videre arbeid med mitt eget forskningsprosjekt. Jeg er blitt inspirert av Olesen til å sette meg mer inn i Muel- Dreyfus og Bourdieu sitt tankegods. Slik har forskeren bidratt med ny kunnskap for meg.

6. Gir forskeren sitt arbeid mulighet for/grunnlag for ettertanke i forhold til sykepleiefaglig eller samfunnsfaglig praksis?

Innholdet i artikkelen gir flere refleksjoner i ulike retninger. Som nevnt over gir den refleksjon i forhold til eget arbeid med intervju av diakonisser. I tillegg gir den meg tanker om hvorvidt vi som lærere i sykepleierutdanningen er bevisst vår bevarende og konserverende holdning i møtet med nye studenter. Jeg stiller meg spørsmål om hvorvidt vi underviser i forhold til et ”gammelt” helsevesen, underviser i forhold til hvordan det var da vi selv ble utdannet. Jeg undrer meg også over om der er områder hvor en konserverende holdning er fremmede og om der er områder hvor en slik holdning kan være hemmende for utviklingen av faget og utdanningen. Er det slik at der er en vi som søker som undervisere på sykepleierskolen kommer fra bestemte samfunnslag, med de dertil tilhørende normer? Tanken kverner og utløser så mitt neste forskningsspørsmål:

Hva er forbindelsen mellom et erhverv som sykepleielærer, dets genese og den livsbane som sykepleielærerne har gjennomlevd?

